Gillelejespætten

Af: Jan Hjort Christensen Foto: Stig Nielsen

Hybrid Stor Flagspætte x Hvidrygget Spætte 2k hun. Bemærk den svage flankestribning og det røde felt langt op på bugen.

Historien om Danmarks "halve" Hvidryggede Spætte

Fra 1987-91 slog en afvigende spætte sine folder på Sjællands nordlige kyst, nærmere bestemt området omkring Gilbjerghoved. Fuglen har tidligere kun været offentliggjort i DOF´s publikationer, som en forkastet Hvidrygget Spætte (i Sjældenhedsudvalgets rapport for 1987) og som en formodet Hvidrygget x Stor Flagspætte (i Fugle på Sjælland 1987). Den er altså heller ikke godkendt som en hybrid Hvidrygget x Stor Flagspætte. Dette vil jeg prøve at råde bod på med denne artikel, og da jeg samtidig mener, at der stadig er noget at lære af historien og omstændighederne omkring fundet, vil jeg prøve at beskrive dette så præcist, som jeg erindrer det.

En simpel sag?

Mange vil jo nok mene, at det at bestemme en flagspætte til en af de fem europæiske flagspættearter, er en ret simpel sag, og jeg skal da også ærligt indrømme, at jeg var af samme overbevisning indtil foråret 1987. Men i løbet af nogle få uger i maj lærte jeg mere om bestemmelse af spætter end i hele min tidligere ornitologiske karriere. At jeg og flere andre så alligevel ikke magtede at bestemme fuglen helt korrekt, kan vi kun beklage. Men faktum er vel, at vi simpelthen ikke kunne bære, at det "kun" var en halv art. Derfor bestemte fuglen til det, vi håbede det var i stedet for at bruge vores sunde fornuft og nyerhvervede viden til at bestemme fuglen til en hybrid. Jeg vil dog vove den påstand, at vi alle blev væsentligt klogere det forår, selv om nogen nok vil sige noget andet!

En særlig dag i april

Den 29/4 1987 var en varm dag med frisk sydøstlig vind og en oplagt dag for godt træk ved Gilbjerghoved. Jeg ankom sidst på eftermiddagen, og jeg var noget "chokket" over at modtage beskeden om dagens mest interessante observation af en formodet Syrisk Flagspætte. Jeg fik forevist en notesbog med en fin felttegning af en afvigende flagspætte, hvor det meste tydede på, at den iagttagne fugl var en Syrisk Flagspætte. Felttegningen viste en flagspætte med tydelige skulderpletter og manglende sort tegning som forbindelse mellem den sorte skægstribe og den sorte krone og nakke. Det var også bemærket, at under-

Hybrid Stor Flagspætte x Hvidrygget Spætte 2k hun. Bemærk hovedtegningen, det længere næb samt skulderfelterne.

gumpen havde en lysere rødlig nuance, end man normalt ser på en Stor Flagspætte. Det var alt sammen noget, der stemte fint med karaktererne på en Syrisk Flagspætte. Endvidere var fuglen hørt kalde, og den var rent faktisk blevet opdaget på stemmen. Kaldet var et tydeligt flagspættekald, men blødere og knap så skarpt som en Stor Flagspættes kald. En af observatørerne havde inden fuglen blev set ytret, at han syntes det lød noget i retning af en Syrisk Flagspætte. Herefter var flere gået ned for at lede efter fuglen, og den var blevet fundet siddende i et træ, hvor de ovennævnte karakterer var blevet iagttaget.

Samme aften og den efterfølgende dag eftersøgte jeg fuglen på de mest egnede spættelokalliter i området uden resultat. Da jeg den 1. maj sidst på eftermiddagen kom cyklende ned ad en sommerhusvej, knap 1 km øst for det første observationspunkt, og så en spætte flyve over vejen og sætte sig i et birketræ en 30-40 meter foran mig, var det uden de store forventninger, at jeg stoppede cyklen og satte kikkerten på fuglen. Det gav et gib i mig, da jeg fik set spættens hovedtegninger. Der var helt tydeligt et hvidt område mellem den sorte skægstribe og fuglens nakke og krone, og selvom forbindelsesstregen ikke helt manglede, så var den helt klart ufuldstændig. Efter kort tid fløj den et stykke tilbage mod vest og forsvandt for mig.

Storstilet eftersøgning

Jeg ringede rundt til lokale og flere andre for at berette, at jeg mente at have genfundet spætten i sommerhusområdet 500-1000 meter øst for Gilbjerghoved. I løbet af aftenen var 4-5 mand ude at lede efter fuglen. Af disse var der dog kun én, der fik fuglen at se i relativ kort tid. Endnu engang sås kun hovedtegningerne samt siden af fuglen. Observatøren tog senere på aftenen kontakt til mig og spurgte, hvorfor det ikke var en Hvidrygget Spætte, idet han mente, at hovedtegningerne bedre stemte overens med denne art. Dette måtte jeg give ham ret i, men jeg kunne nu ikke helt få det til at stemme med de øvrige karakterer.

Den næste morgen blev spætten relativt hurtigt genfundet i det samme sommerhusområde som dagen før. Den blev observeret over en længere periode, og flere gange blev ryggen set fint. Det blev bl.a. observeret, at spætten havde en række hvide pletter på tværs af ryggen mellem skulderfelterne. Stemningen begyndte nu at vende til fordel for en Hvidrygget Spætte. Vi besluttede at gøre et forsøg på at indfange fuglen, da den ofte fouragerede lavt, hvilket yderligere talte for en Hvidrygget Spætte.

To halve spætter!

Vi opsatte et spejlnet i indkørslen til en af sommerhushaverne, og det jeg knap havde turdet håbe på skete. I løbet af kun en lille time havde vi fanget spætten. Netop det, at den som oftest fouragerede lavt, hvilket nok havde medvirket kraftigt til, at vi havde haft så svært ved at lokalisere fuglen i første omgang, gjorde nu, at vi stod med fuglen i hånden. Nu burde det være en smal sag at bestemme fuglen, mente vi! Det havde det jo nok også været, hvis vi ikke havde været så opsatte på at bestemme fuglen til **en art**, men set i øjnene, at "to halve" var involveret!!

I hånden viste fuglen tydeligt overvejende hvid nederste halvdel af ryggen, svag flankestribning, meget hvidt i halen, lysere rød farve på undergumpen end hos Stor Flagspætte, der forsatte langt op på bugen og længere næb end hos Stor Flagspætte (men også kortere end normalt hos Hvidrygget Spætte). Skulderfelterne var mere aflange og smallere end hos Stor Flagspætte, og vingebåndene forsatte tydeligt "gennem" skulderfelterne. Dette, sammenholdt med den afvigende stemme, som passede fint til Hvidrygget Spætte, og det, at den ofte fouragerede lavt, gjorde, at vi alle stort set var enige om, at det måtte dreje sig om en Hvidrygget Spætte.

I de følgende dage og uger blev litteraturen endevendt for om muligt at finde en race eller et individ af en Hvidrygget Spætte, der viste de samme karakterer som "Gillelejespætten". Der blev godt nok fundet billeder af individer, der nærmede sig, men desværre var der altid noget, der ikke helt stemte overens. Og til sidst måtte selv de mest hårdnakkede se i øjnene, at det nok aldrig blev til mere end en "halv" Hvidrygget Spætte!! Den forblev og huserede i området helt frem til den 3/9 1991, hvor den stadig lignede sig selv, og hvor jeg for sidste gang måtte konstatere, at flankestriberne stadig ikke stod tydeligere frem og skulderfelterne var intakte, ak ja!

Karakterer der passer på Syrisk Flagspætte

Manglende forbindelsesstreg mellem skægstribe nakke og krone (delvis).
Store hvide skulderfelter. Svage flankestriber (som oftest meget svære at se i felten). Rød undergump af en lysere nuance end Stor Flagspætte.
Kald "blødere" end Stor Flagspætte.

Karakterer der ikke passer på Hvidrygget Spætte

Store Hvide skulderfelter. Svag flankestribning (skal være kraftigere).
Næb 3-5mm for kort.

Hybrid Stor Flagspætte x Hvidrygget Spætte 2k hun. Bemærk den hvide perlerække mellem skulderfelterne.

Hybrid Stor Flagspætte x Hvidrygget Spætte 2k hun. Bemærk den svage flankestribning og det røde felt langt op på bugen.